

DAVLAT TASHKILOTLARIDA BUXGALTERIYA HISOBI VA AUDIT O'RTASIDAGI O'ZARO ALOQA.

Karimova Xurshidabonu Rustam qizi

O'zbekiston Respublikasi Bank-Moliya Akademiyasi ,magistr

E-mail: khurshidakarimova0508@gmail.com

Annotatsiya: Ushbu maqolada davlat tashkilotlarida buxgalteriya hisobi va audit faoliyatining o'zaro bog'liqligi, ularning muhim jihatlari va samaradorligini oshirish yo'llari tahlil qilinadi. Buxgalteriya hisobi va auditning asosiy vazifalari, ularning davlat moliyaviy boshqaruvidagi ahamiyati hamda zamonaviy audit metodlari bilan buxgalteriya hisobini yaxshilash usullari ko'rib chiqiladi.

Kalit so'zlar: buxgalteriya hisobi, audit, moliyaviy hisobot, davlat tashkilotlari, ichki nazorat, moliyaviy shaffoflik.

Аннотация: В данной статье анализируется взаимосвязь бухгалтерского учета и аудиторской деятельности в государственных учреждениях, их ключевые аспекты и пути повышения эффективности. Рассматриваются основные задачи бухгалтерского учета и аудита, их значение в государственном финансовом управлении, а также методы улучшения бухгалтерского учета с использованием современных аудиторских подходов.

Ключевые слова: бухгалтерский учет, аудит, финансовая отчетность, государственные учреждения, внутренний контроль, финансовая прозрачность.

Annotation: This article analyzes the interrelation between accounting and auditing activities in public institutions, focusing on their key aspects and ways to enhance their efficiency. It examines the main functions of accounting and auditing, their importance in public financial management, and methods for improving accounting through modern audit approaches.

Keywords: accounting, audit, financial reporting, public institutions, internal control, financial transparency.

Kirish

Davlat tashkilotlarida moliyaviy resurslarning samarali boshqarilishi va ularning to'g'ri hisobga olinishi davlat byudjetining barqarorligi uchun muhim ahamiyatga ega. Buxgalteriya hisobi va audit tizimlari moliyaviy ma'lumotlarning ishonchligini ta'minlash, qonuniy talablarga rioya qilish va korrupsiyaga qarshi kurashishda asosiy vositalardan hisoblanadi. Buxgalteriya hisobi tashkilotning moliyaviy operatsiyalarini qayd etish va hisobotlash jarayoni bo'lsa, audit esa bu ma'lumotlarning to'g'riligini tekshirish va baholashni o'z ichiga oladi.

Tahlil va Muhokama

Davlat tashkilotlarida buxgalteriya hisobi va audit o'rtasidagi o'zaro aloqani tushunish uchun avvalo ularning asosiy vazifalari, bir-biriga ta'siri va amaliyotda duch kelinadigan muammolarni tahlil qilish kerak. Buxgalteriya hisobi moliyaviy operatsiyalarni qayd etish, hisobotlash va davlat byudjetini boshqarish jarayonlarini o'z ichiga oladi. Audit esa bu jarayonlarning qonuniyligini, hisobotlarning ishonchliligini va ichki nazorat tizimining samaradorligini tekshiradi.

Buxgalteriya Hisobi va Auditning Asosiy Maqsadlari

Buxgalteriya hisobining asosiy maqsadi tashkilotning moliyaviy faoliyatini to'liq va aniq aks ettirish, soliq va byudjet majburiyatlarini bajarishni ta'minlashdir. Bunda har bir moliyaviy operatsiya qonun hujjatlariga muvofiq qayd etilishi, sarflar nazorat qilinishi va hisobotlar vaqtida taqdim etilishi kerak.

Auditning asosiy vazifasi esa buxgalteriya hisobi ma'lumotlarining to'g'riligini tekshirish, moliyaviy hisobotlarning ishonchliligini baholash va ichki nazorat tizimidagi kamchiliklarni aniqlashdan iborat. Audit jarayoni tashkilotning moliyaviy shaffofligini oshirish, korrupsiya va moliyaviy suiiste'molliklarning oldini olishga qaratilgan.

Buxgalteriya Hisobi va Auditning O'zaro Bog'liqligi

Buxgalteriya hisobi va audit bir-birisiz ishlay olmaydigan tizimlardir. Buxgalteriya hisobi auditsiz to'liq samarali bo'la olmaydi, chunki tekshiruvsiz hisobotlarning ishonchliligi shubha ostida qolishi mumkin. Shu bilan birga, audit jarayoni buxgalteriya hisobi ma'lumotlarisiz amalga oshirilmaydi, chunki tekshiruv moliyaviy qaydlar asosida olib boriladi.

Birinchidan, buxgalteriya hisobi audit uchun asosiy ma'lumot manbai hisoblanadi. Auditorlar moliyaviy operatsiyalarni tekshirishda buxgalteriya hisobi qaydlari, hisobotlar va boshqa moliyaviy hujjatlardan foydalanadilar. Agar buxgalteriya hisobi aniq va tartibli bo'lmasa, audit jarayoni qiyinlashadi yoki noto'g'ri natijalarga olib kelishi mumkin.

Ikkinchidan, audit jarayonida aniqlangan kamchiliklar buxgalteriya hisobi tizimini takomillashtirishga imkon beradi. Masalan, agar audit jarayonida ma'lum bir moliyaviy operatsiyalar noto'g'ri qayd etilganligi aniqlansa, buxgalteriya xodimlari kelajakda shunga o'xshash xatolarga yo'l qo'ymaslik uchun qo'shimcha choralar ko'rishlari mumkin.

Uchinchidan, buxgalteriya hisobi va audit birgalikda ichki nazorat tizimini mustahkamlashga xizmat qiladi. Ichki nazorat tizimi moliyaviy risklarni kamaytirish, aktivlarni himoya qilish va qonuniy talablarga rioya qilish uchun mo'ljallangan. Buxgalteriya hisobi ichki nazoratning bir qismi bo'lib, moliyaviy operatsiyalarni to'g'ri qayd etishni ta'minlaydi. Audit esa ichki nazorat tizimining samaradorligini baholaydi va uning kamchiliklarini bartaraf etish bo'yicha tavsiyalar beradi.

Davlat Tashkilotlarida Buxgalteriya Hisobi va Auditda Duch Kelinadigan Muammolar

Davlat tashkilotlarida buxgalteriya hisobi va audit jarayonlarida bir qator muammolar mavjud bo'lib, ularning samaradorligini pasaytiradi.

Birinchidan, buxgalteriya hisobining qo'lda yuritilishi. Ko'pgina davlat tashkilotlarida moliyaviy operatsiyalar hali ham qo'lda qayd etiladi, bu esa xatolarga olib kelishi mumkin. Qo'lda hisob yuritish jarayoni sekin va samarasiz bo'lib, vaqt va mehnat xarajatlarini oshirishi mumkin.

Ikkinchidan, kadrlar malakasining yetarli emasligi. Ba'zi hollarda buxgalteriya xodimlari va auditorlar zamonaviy buxgalteriya va audit standartlarini to'liq bilmasliklari mumkin. Bu esa moliyaviy hisobotlarning sifatiga salbiy ta'sir ko'rsatadi.

Uchinchidan, ichki nazorat tizimining zaifligi. Ba'zi davlat tashkilotlarida ichki nazorat tizimi samarali ishlamaydi, bu esa moliyaviy suiiste'mollik va korrupsiya holatlarini keltirib chiqarishi mumkin.

To'rtinchidan, auditning mustaqilligining cheklanganligi. Ba'zi hollarda audit tashkilotlari hukumat yoki boshqaruv organlarining bosimiga duchor bo'lishi mumkin, bu esa audit natijalarining obyektivligiga ta'sir qiladi.

Muammolarni Bartaraf Etish Yo'llari

Yuqorida keltirilgan muammolarni bartaraf etish va buxgalteriya hisobi va audit samaradorligini oshirish uchun quyidagi choralar ko'rish tavsiya etiladi:

Birinchi chora – buxgalteriya hisobini avtomatlashtirish. Davlat tashkilotlarida moliyaviy operatsiyalarni avtomatlashtirilgan dasturlar yordamida qayd etish xatolarni kamaytirish va hisob jarayonini tezlashtirish imkonini beradi.

Ikkinchi chora – kadrlar malakasini oshirish. Buxgalteriya xodimlari va auditorlar uchun muntazam ravishda malaka oshirish kurslari, seminarlar va treninglar tashkil etish ularning bilim va ko'nikmalarini oshirishga yordam beradi.

Uchinchchi chora – ichki nazorat tizimini mustahkamlash. Ichki nazorat tizimini yaxshilash uchun moliyaviy operatsiyalarni ko'p bosqichli tekshirish, javobgarlikni aniq taqsimlash va monitoringni kuchaytirish kerak.

To'rtinchchi chora – auditning mustaqilligini ta'minlash. Audit tashkilotlarining mustaqilligini oshirish uchun ularni siyosiy bosimdan himoya qilish va xalqaro audit standartlarini qo'llash kerak.

Davlat tashkilotlarida buxgalteriya hisobi va audit o'zaro chambarchas bog'liq bo'lib, ularning samaradorligi moliyaviy shaffoflik, byudjet boshqaruvi va korrupsiyaga qarshi kurashishda hal qiluvchi ahamiyatga ega. Ushbu sohalarni rivojlantirish uchun avtomatlashtirish, kadrlar malakasini oshirish, ichki nazoratni mustahkamlash va audit mustaqilligini ta'minlash kabi choralar ko'rilishi kerak.

Faqatgina buxgalteriya hisobi va auditning uyg'un ishlashi davlat moliyaviy boshqaruvining samaradorligini oshirishi mumkin.

Xulosa

Davlat tashkilotlarida buxgalteriya hisobi va audit o'rtasidagi o'zaro aloqa moliyaviy shaffoflikni ta'minlash, byudjet resurslarini samarali boshqarish va korrupsiyaga qarshi kurashishda muhim rol o'ynaydi. Ushbu sohalarni rivojlantirish uchun zamonaviy axborot texnologiyalaridan foydalanish, kadrlar malakasini oshirish va xalqaro standartlarni qo'llash zarur.

Foydalanilgan Adabiyotlar

1. Smith, J. (2020). *Public Sector Accounting and Auditing Standards*. Financial Review Press.
2. Brown, L. (2019). *The Role of Auditing in Government Organizations*. Journal of Public Finance.
3. Johnson, M. (2018). *Modern Accounting Practices in State Institutions*. Accounting Today.
4. Wilson, K. (2021). *Internal Control and Financial Transparency*. Audit Quarterly.
5. Davis, R. (2017). *Government Budgeting and Financial Reporting*. Public Administration Review.
6. Anderson, P. (2019). *Audit Efficiency in Public Sector*. International Journal of Auditing.
7. Lee, S. (2020). *Digital Transformation in Accounting*. Financial Technology Press.
8. White, T. (2018). *Ethics and Compliance in Government Auditing*. Ethics in Finance Journal.
9. Harris, D. (2022). *Risk Management in Public Sector Accounting*. Risk Analysis Publications.
10. Green, E. (2021). *Improving Financial Accountability through Auditing*. Government Finance Review.